

Kuşların Ayakları...

Kuşların ayakları, yaşadıkları bölgeye bağlı olarak farklı biçimler gösterir. Örneğin, kimi kuş karada yürür, kimi bataklıkta ya da su içinde yürümeyi başarır. Kimi de mükemmel bir yüzücüdür. Bu özellikler tümüyle kuşun ayak yapısıyla ilişkilidir. O halde gelin kuşların ayak yapılarına bir göz atalım. Böylece nasıl koştuklarını, sıçradıklarını, tırmandıklarını vs. anlayalım.

Marabou leyleği

Karada Yürüyen Kuşlar...

Kuşların hemen hepsi yerde yürüyebilir. Ama her kuşun adım atma biçimi birbirinden farklıdır. Daha doğrusu, bu kuşların temel olarak dokuz değişik ayak yapısı vardır. Bu nedenle, yürüyüş biçimleri kendi ayak yapılarına göre farklı farklıdır. Örneğin, kimi kuşun ayaklarında arka parmakları yoktur. Önde üç ya da iki parmak bulunur. Bu kuşlar çok hızlı koşarlar. Zaten ayak yapıları da "koşucu ayaklar" diye anılır.

Örneğin, koşucu ayakları olan yenedünya devekuşları takımındaki, Amerika kıtasında yaşayan devekuşları her adımda 1,5 metre yol alırlar. Eski dünya devekuşları takımındaki, Asya ve Afrika'da yaşayan devekuşları daha da iyi koşuculardır. Saatte 70 km yol alan bu kuşlar, bir adımda 3,5 metre yol alırlar.

Kimi kuşun ayaklarında parmakların üçü öne, biri arkaya doğru yönelmiştir. Öndeki parmaklarsa, orta kısımlarına kadar birbirleriyle bitişik olarak durur. Bu kuşların ayakları "adımLAYICI ayaklar" grubunda anılır. Örneğin, yalıçapkinlerinin ayakları, adımLAYICI ayak yapısındadır.

Sıçrayıcı ayaklar grubundaki kuşların parmakları da, adımLAYICI kuşlar grubunda olduğu gibidir: Parmakların üçü öne, biri arkaya yönelmiştir; ama parmaklar yalnız dip kısımlarından birbirleriyle birleşir. Bu ayak yapısı onların sıçrayabilmesini

sağlar. Ardıçkuşlarının ayakları böyledir. Eşici ayaklarda da parmakların üçü öne, biri arkaya yönelmiştir. Diğerlerinden farklı olan yanıysa, orta parmağın diğer parmaklardan uzun ve eşinmeye uygun olmasıdır. Hepimizin yakından tanıdığı tavukların ayakları böyledir.

Yakalayıcı ayaklara gelince. Böyle ayakları olan kuşların birinci ve ikinci parmakları diğerlerinden hem uzundur hem de bu parmakların tırnakları kıvrık ve sivridir. Bu tam anlamıyla yakalamaya uyum sağlamış bir ayak yapısıdır. Zaten bu ayak yapısına sahip kuşların hemen hemen çoğu canlı hayvanlarla (ya da ölmüş hayvanlarla) beslenirler. Atmaca, çaylak, kartal, akbaba, şahin, bağırta, doğan gibi kuşların ayakları böyledir.

Tırmanıcı ayakları olan kuşlarda parmakların ikisi öne, ikisi arkaya yönelmiştir. Yakalayıcı tırnakları da bulunur. Örneğin, papağanların ayakları böyledir. Hatta papağanlar bir yerlere tırmanırken bu mükemmel ayaklarının yanı sıra gagalarını da üçüncü bir ayak gibi kullanıp, en dik yerlere bile kolayca tırmanabilmeyi başarırlar.

Dört parmağın dördü de öne doğru yönelikse bu kuşların ayakları "tutunucu ayaklar" grubunda anılır. Örneğin, ebabil ya da sağanlar olarak bildiğimiz takımın kuşlarında bu ayak yapısı vardır. Bu kuşların bacakları çok kısa ve zayıf olduğundan yürümeye çok zorlanırlar.

Bazı kuşlar örneğin, baykuşların ayak parmaklarının üçü öne, biri arkaya yönelmiş durumdadır. Ama baykuş, istediği zaman arkaya yönelmiş parmağını öne çevirebilir. İşte bu ayak yapısına "dönerparmaklı ayaklar" denir. Gugukların da ayakları bu yapıdadır. Guguk da istediği zaman ön parmaklarının dışta olanlarını arkaya çevirebilir.

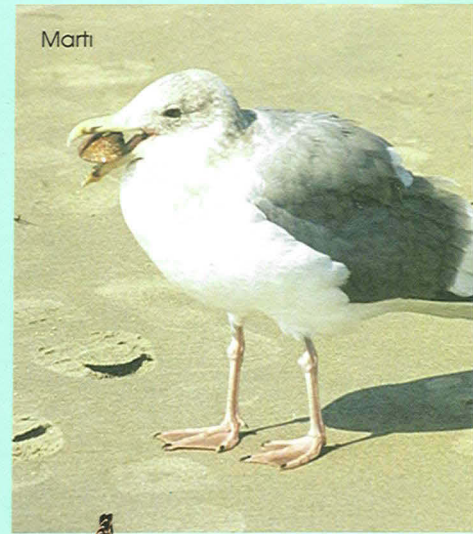
Yarık ayaklar dendiğinde, kuşun parmaklarından üçünün öne, birinin arkaya yönelmiş ve parmakların

Kiliçgaga

Güvercin

Marti

Baykuş

Kartal

Örümcekuşu

Yalıçapkını

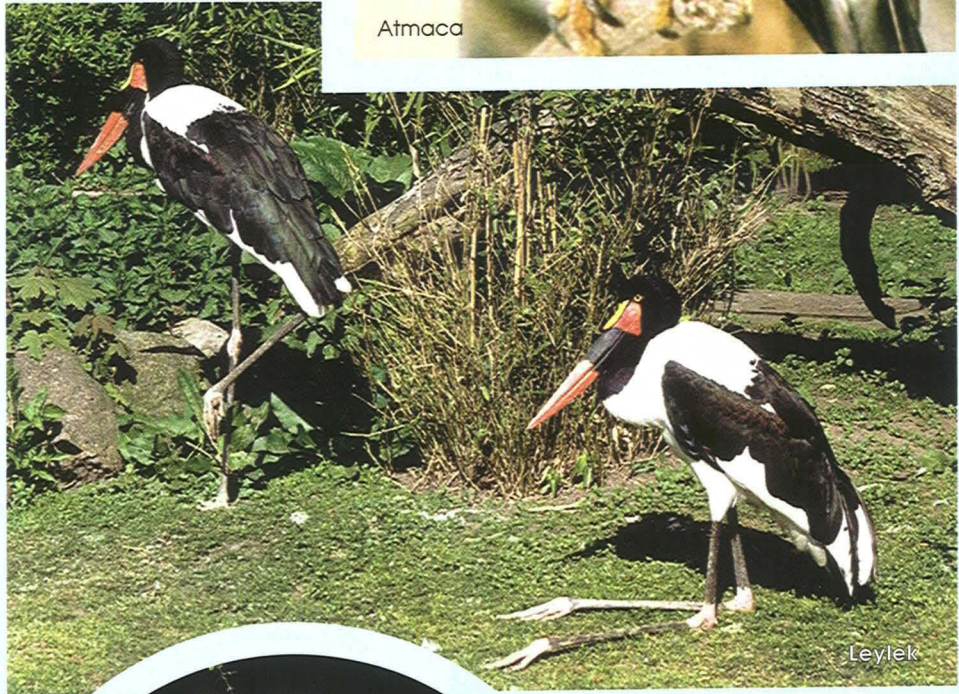

Atmaca

diplerine kadar birbirinden ayrılmış olduğu anlaşılır. Güvercinlerin ayakları "yarık ayaklar" grubuna girer. Çok iyi gelişmiş bu ayaklar üzerinde güvercinler adeta salına salına yürürler. Bu sırada kafasını bir öne bir arkaya çekip durur güvercin.

Bataklık ve Suda Yürüyen Kuşlar...

Bataklıkta ya da suda yürümeyi başaran kuşların ayakları da bu ortama uygun biçimde özelleşmiştir. Dengenin sağlanmasını bu kuşların uzun parmakları sağlar. Ayaklar kısmen ya da tümüyle tüysüzdür.

Leylek

Leylek

Bataklıkta ve suda yürüyen kuşların ayakları üç değişik yapıda olur: Tek bağlı, çift bağlı ve boğumlu ayaklar.

Tek bağlı ayaklarda orta ve dış parmaklar perde şeklinde, küçük bir deri parçasıyla birbirine bağlanmıştır. Örneğin,

Papağan

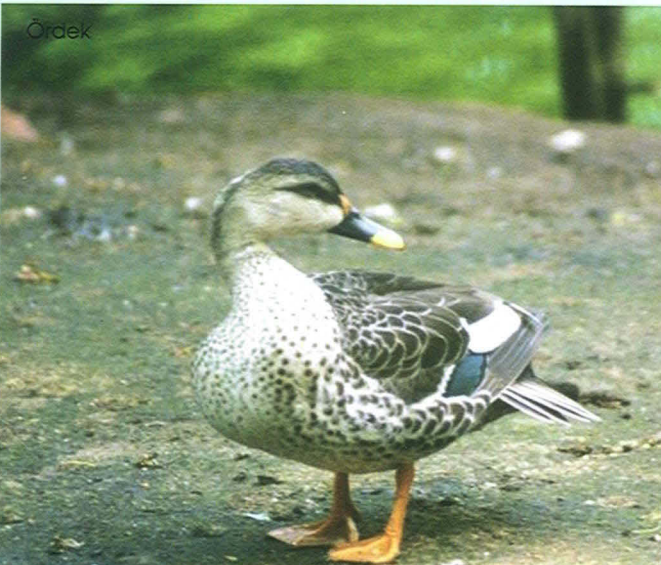
yağmurkuşları takımının bir ailesi olan uzunbacaklarda ayaklar üç parmaklıdır ve dış parmakla orta parmak arasında küçük bir yüzme derisi bulunur. Yine bazı çulluk türlerinin de ayakları bu yapıdadır.

Çift bağlı ayakları olan kuşların ayaklarındaki ön parmakların hepsi, dip kısımlarında bulunan kısa bir perde ya da deriyle birbirine bağlanmıştır. Leylekler ailesinin ayakları böyledir.

Sutavuklarının ayaklarındaki parmakların altında boğumlu bir zar bulunur. Sutavukları gibi parmaklarının etrafında boğumlu deri bulunduran kuşların ayak yapılarına da "boğumlu ayaklar" adı verilir.

Yüzen Kuşlar...

Suda yüzebilme başarıları kuşların ayaklarında, parmaklar arasında yüzme sırasında kullanılan perdeler vardır. Bu gruptaki kuşların ayakları da

Ördek

dört gruba ayrılır: Ayrık perdeli, tam perdeli, yarı perdeli ve kürek ayaklar.

Ayrık perdeli ayak yapısında parmaklar birbirine yapışık olmayıp, her parmak ayrı bir yüzme perdesiyle çevrilidir. Örneğin, tatlı sularda yaşayan ve dalıcı kuşlardan olan bahrilerin ayak yapıları böyledir.

Martılar ve ördekler gibi kuşlar, suların üzerinde uçarlar, yüzerler ve dururlar. Bu kuşların ayakları gibi, tam perdeli ayakları olan kuşlarda, öne yönelik olan üç parmak arasında, parmak uçlarına değin uzanan yüzme perdeleri vardır.

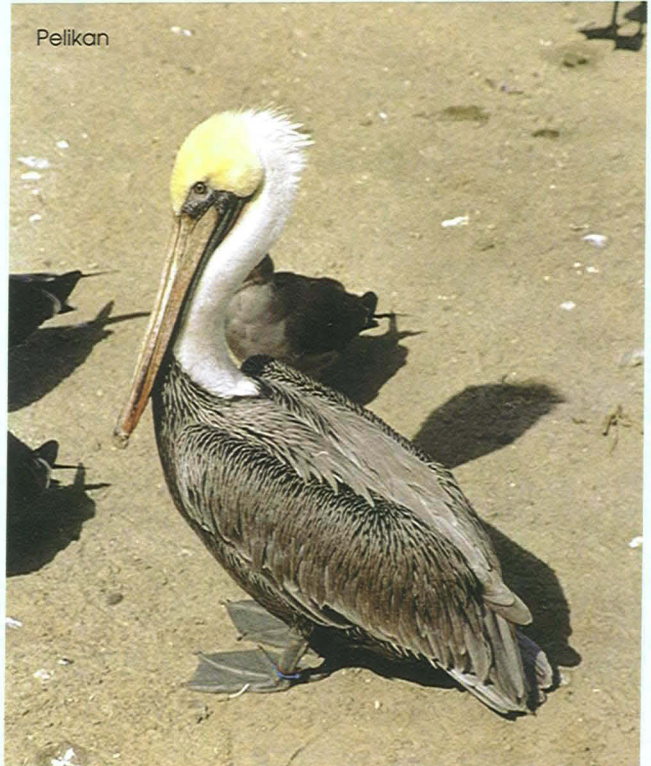

Çulluk

Kılıçgagaların ayakları gibi öne yönelik üç parmak arasında, parmak uçlarına kadar uzanan yüzme perdeleri varsa bu ayak tipine yarı perdeli ayaklar denir. Bu kuşlar da iyi birer koşucu ve yüzücüdürler.

Kürek ayaklarda dört parmak da öne doğrudur ve bütün parmaklar arasında parmak uçlarına değin devam eden yüzme perdeleri bulunur. Kürek ayakları olan kuşlara pelikanları ve karabatakları örnek verebiliriz.

Gülğün Akbaba

Pelikan